WASHINGTON D C

СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 19. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 25-го СІЧНЯ 1950. No. 19. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, JANUARY 25, 1950. VOL. LVIII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Дер. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

ЗНИЗИТИ ПОДАТКИ ВІД ПРОДАЖУ, ПІДВИЩИТИ ВІД БИЗНЕСІВ

Вашингтон, 23 січня. — Президент Труман передав Конгресові плян зміни теперішнього податкового закону, який полягає в тому, щоб обтяти деякі податки від продажу й забав, введені ще у воєнних часах. На це місце одначе мали б прийти податки від високих доходів бизнесових корпорацій і від підприємців, які не є обняті теперішнім податковим законом.

Зате не буде ніяких змін в теперішньому вимірі і поборі особисто-доходових податків, отже в податках від особистих заробітків. Попри податки від бизнесів мають бути поправлені податки від спадщин і від дарунків.

У своїм довгім посланні президент дав пізнати, що не підпише закону про знижку податків від продажу без одночасного підвищення податків від бизнесів і від інших приходів. Загальний дохід з нових податків мав би дати суму одного біліона долярів на зрівноваження наступного федерального бюджету.

ВСІ ВІЙСЬКОВІ ПРОВІДНИКИ НА ВАЖЛИВИХ НАРАДАХ В СПРАВІ ЗБРОЇ.

Вашингтон. — Президент Труман був приявний на конференції всіх провідних військовиків країни, щоб вислухати звіту з поступу над виробом нових родів зброї. З цієї нагоди появилися поголоски, що там раджено над виробом страшливої водородної атомової бомби, одначе секретар армії, Гордон Грей, це заперечив. Зате потверджено вістку, що на конференції говорено про те, як далеко можна рахувати на придатність бомбардувальника Бі-36, призначеного на перевіз атомових бомб і інших вибухових матеріялів у майбутній війні. Секретар президента Чарлс Росс виявив, що ціллю конференції була оцінка нових родів зброї для відома президента. Такі конференції відбуваються тепер періодично.

Вашингтон. — Перед комісією збройних сил палати репрезентантів поставив домагання секретар армі, Гордон Грей, щоб продовжити на три роки теперішній закон про обовязкову військову службу. Він казав, що це потрібне для наглої мобілізації. Одначе він впевнював, що закон буде використаний тільки на випадок нової війни. Теж заявив, що теперішні зголошування добровольців виповнюють запотребування всіх родів зброї.

БІЛИЙ ДІМ ТРАТИТЬ НАДІЮ НА ПОКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ ВУГЛЕКОПІВ.

Вашингтон. — Дорадники президента Трумана поважно стурбовані відмовою 65,000 страйкуючих вуглекопів повернутися до праці. Вони підтримують давне гасло: „Нема контракту, нема праці". Предсідник майнерської юнії відмовився явитися як свідок у сенатській комісії праці про положення серед майнерів. Знавці кажуть, що припаси мякого вугілля меншають. Переслухання майнерської юнії перед федеральним судом, яке мало відбутися в середу, відложене. Заключення між урядовими колами таке, що президент мусить зробити якийсь рішальний крок для наладнання вугляної продукції.

ЮНІЯ ПЛЯНУЄ СПИНИТИ ВЖИВАННЯ ТЕЛЕФОНІВ НА ВИПАДОК СТРАЙКУ.

Вашингтон. — Юнія телефонічних робітників остерегла телефонічні підприємства, що на випадок виходу на страйк, всі члени юнії, приналежні до Конгресу Індустріяльних Організацій, дістануть наказ кинутися до вживання автоматичних телефонів і так виключать можливість уживання телефонів для бизнесових і приватних розмов неюнійними людьми.

ВЕЖУ НАЙВИЩОГО БУДИНКУ ВИКОРИСТАЮТЬ ДЛЯ ТЕЛЕВІЗІЇ.

Ню Йорк. — Найвищий у світі будинок, Емпейр Стейт Вилдинг, буде використаний для висилання телевізії. Чотири телевізійні станції умовилися з упровою будинку поставити на вершку теперішньої вежі надбудову високу на 199 стіп, щоб з неї висилати телевізійні програми. Разом з надбудовою будинок буде мати 1,449 стіп висоти.

БРИДЖЕС ДІСТАВАВ ПІДТРИМКУ ВІД КОМУНІСТІВ ТІЛЬКИ ПІДЧАС ВІЙНИ.

Сан Франсиско. — Братання Гері Бриджеса, провідника юнії докових робітників з комуністами, не було нічим іншим, тільки союзом для оборони країни підчас війни — такий напрям виявили оборонці обвинуваченого в кривоприсязі Бриджеса. Федеральний прокуратор своїми свідками доводив, що Бриджес був не тільки членом Комуністичної партії, але й стояв у її проводі, а потім під присягою цього відпекався, коли вибирав громадянські папери.

Після покінчення доказів прокуратора оборонець Джеймс Мак Інніс заявив, що Бриджес тільки діставав підтримку від комуністів, але самий не був членом Комуністичної партії. Він обіцяв поставити своїх свідків на доказ, як підчас війни різні кандидати на високі урядові становища запобігали ласки Бриджеса, щоб він підтримував їх підчас виборів.

УРАН ПРОДАВАНО РОСІЇ В 1943 РОЦІ.

Вашингтон. — Урядовець Комісії Атомової Енергії зізнав у комісії неамериканських діянь палати репрезентантів, що нюйорське підприємство продало Росії 1,000 фунтів урану на підставі контракту з урядом. Цим урядовцем є Лоренс К. Бурман, тиректор видавання дозволів Комісії Атомової Енергії. Комісії довідалася про це аж чотири роки пізніше. Підприємством була Канедіян Радіюм енд Юреніюм Корпорейшен, яка мала свою філію в Ню Йорку і через цю філію заключила контракт з федеральним урядом для продажу урану, одначе під застороюю, що на вивіз урану закордон дістане дозвіл від федерального уряду. Головою нюйорської філії був тоді Борис Перегель, міжнародний фінансіст.

ЗА РАТИФІКАЦІЮ СЕНАТОМ ПАКТУ ПРО НАРОДОВБИВСТВО

Вашингтон, 23 січня. — Церковні організації й адміністрація Трумана звернулися до сенату з зазивом, щоб ратифікувати договір Обєднаних Держав в справі народовбивства, тобто, щоб проголосити міжнародним злочином змагання до систематичного вбивання або переслідування членів якоїнебудь раси чи національности. Наша країна повинна станути в проводі й піднести „моральний стандарт міжнародної спільноти" через ратифікацію пакту про народовбивство — сказав в сенатській підкомісії закордонних справ Дін Руск, підсекретар стейту.

Договір був складений комісією О.Д. і одобрений одноголосно Генеральною Асамблеєю О.Д. Народовбивство схарактеризоване в договорі як „заперечення права існування цілих людських груп подібно, як вбивство людини є запереченням права на життя поодиноким людським істотам".

Руск не згадував Росії по імені, зате сен. Бурк Б. Гікенлупер запитався, чи договір буде відноситися до Советського Союзу, де мільйони людей запроторюється до концентраційних таборів і виголоджується на смерть. Д-р Семюіл МкКрей від імені протестантських і східних православних церков заявив, що вони рішуче обстоюють плян заборонити винищування расових груп.

МкКЛОЙ ДУМАЄ, ЩО НІМЦЯМ ТРЕБА ЩЕ ОБМЕЖЕННЯ

Вашингтон. — Американський високий комісар для Німеччини, Джан Дж. МкКлой, заявив, що контроля Західних Аліянтів над Західною Німеччиною не буде злагіднена, доки німці не виявлять більшої способности до самоврядування. Цей погляд виявив комісар в звіті для президента Трумана із своєї шостимісячної адміністрації. Він думає, що в Німеччині панує ще спротив проти реформ, який подекуди граничить з обструкцією. Одначе він признає, що є вже й позитивні елементи, які почуваються до відповідальности за долю Німеччини і тому таким людям треба стати на допомогу.

40-ЛІТТЯ СВЯЩЕНСТВА О. Й. ЖАНА, ЧСВВ. В КАНАДІ

Монтреал, Канада. — Українці католики в Монтреалі відсвяткували сорокліття священства о. Йосафата Жана, ЧСВВ. Ювілят народився в французькій Канаді в 1885 р., в Монтреалі покінчив теологічні студії і був професором грецької мови в одній з колегій. Підчас перебування митрополита Шептицького в Канаді зблизився до нього і почав студіювати наш обряд. Потім виїхав до Галичини, де перейшов на греко-катол. обряд. В 1912 р. вступив до Чина Св. Василія Вел. у Крехові. Потім працював у Жовкві, а дальше був ректором Місійного Інституту в Бучачі. Після Листопадового зриву працював як військовий капелян при Українській Галицькій Армії, а в 1919 р. виїхав у дипломатичній місії до Відня, згодом до Варшави, Риги, Женеви й Парижа. У 1925 р. повернувся до Канади.

П. ЛИСЕНКО ПРАЦЮЄ „В КОРИСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ АМЕРИКИ"

Ню Йорк, 24 січня. Місцевий Геральд Трибюн в останньому недільному виданні приносить довшу інформацію про прибулого недавно з европейської скитальщини відомого українського вченого і експерта вугільної промисловости, Павла Лисенка, називаючи його „одним з перших визначних по-воєнних втікачів зі Советського Союзу" та стверджуючи, що він тепер „затруднений в праці в користь національних інтересів Америки". Свою інформацію Трибюн подає „з авторитетних джерел". В інформації пригадується, що Лисенко є братом відомого советського біолога і агронома Трофима Д. Лисенка, подається подробиці з його дотеперішньої творчої праці та його довгі страждання, заки він дістався до цеї країни волі. Як уже свого часу повідомлялося, Павло Лисенко не перервав своєї творчої праці навіть в найбільш невідрадних умовинах на скитальщині, створюючи в Мюнхені вирібню винайденого ним штучного меду та називаючи її „ЗУНІВ", що творить початкові літери гасла „За Українську Незалежність і Волю".

ВЕЛИЧАВА УКРАЇНСЬКА ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ В ШІКАГО

Шікаго, 24. січня. — Простора авдиторія Школи Шопена, що містить 2,000 осіб, не могла минулої неділі помістити тої маси українців, що прибули на протибольшевицьку маніфестацію, влаштовану стараннями Ліги американських горожан українського походження. Головним промовцем був б. конгресмен Дірксен, що говорив про велику загрозу, якою є комуністична агресія для Америки і світу, як і про трагедію, яку переживає Україна під сталінським режимом. По-українськи промовляв адв. Роман І. Смук, що недавно вернув з Европи, який ширше представив поневолення України Москвою. До збірки, яка принесла $850, промовляв д-р Іван Смук. Предсідником Маніфестації був п. Іван Дужанський, секретарював п. Іващук, п-нна Паньків відчитала привітні письма, п-ні Гульчій резолюції по англійськи, а п. Нічай по українськи. Музичну програму виконали: Хор укр. катол. церкви св. Николая і Хор „Сурма" та співак д-р Іван Рудавський. В телеграмах до президента Трумана, Обєднаних Націй та секретаря стейту Діна Ачесона підкреслено, що поневолена Москвою Україна далі ставить опір кремлівському тоталітаризмові й бореться та повинна в тій боротьбі дістати допомогу від Америки та демократичного світу.

НОВА БОЛЬШЕВИЦЬКА АКЦІЯ ПРОТИ ЦЕРКВИ В ПОЛЬЩІ

Варшава, 24 січня. Після деякого втихомирення в останньому часі, головно під натиском світової опінії, польські большевики вчора знову відновили свій наступ на Церкву, цим разом захоплюючи під державну контролю найбільшу церковну доброчинну організацію „Харітас". В мотивах захоплення подається, що воно наступило після ствердження державними контролерами великого „надужиття організаційних фондів на політичні цілі". В проголошеному урядовому повідомленні рівночасно стверджується, мовляв, уряд рішив перевести контролю цеї церковної організації на численні домагання громадян. Це нагадує недавнє привернення смертної кари в Советському Союзі, яке теж вияснювано „численними домаганнями" тих же громадян, що самі є кандидатами на смертне покарання.

ЧЕРВЕНКОВ КАНДИДАТОМ НА „ВОЖДЯ" БОЛГАРСЬКИХ КОМУНІСТІВ ПІСЛЯ СМЕРТИ КОЛЯРОВА

Софія, 24 січня. Вчора тут помер Василь Коляров, „вождь" болгарських комуністів після підозрілої смерти Дімітрова в Москві минулого року, та один тиждень після поголовної чистки в центральному комітеті болгарської компартії та після потвердження його титулярним прем'єром. Найповажнішим наступником Колярова, що сам провів поверх 20 років у Москві, вважається Вулька Червенкова, теж вигодуваного в Москві тепер заступника прем'єра Болгарії та секретаря місцевої комуністичної партії.

ЗНОВУ $1,500 СТУДЕНТАМ

Ню Йорк, 24 січня. Комітет Допомоги Українській Студіюючій Молоді в Европі, переорганізований минулого місяця та в складі: Стефанії Галичин — голови, д-р Кисілевський — застп. голови і проф. І. Недільський — секретар, повідомляє, що під час трьох тижнів проголошеної ним одномісячної збіркової акції на допомогу українським студентам в Европі вплинуло вже около 1,500 долярів, з чого 1,000 долярів вже переслано до Европи, через ЗУАДКомітет на руки голови КОДУС-у, проф. З. Кузелі. Комітет, що діє в порозумінні та за згодою центральних представництв, УКК та ЗУАДКомітету, з признанням і вдячністю стверджує цей живий відгук громадянства та його жертвенність на цю благородну ціль. Хоча спеціяльна кампанія вже закінчується, з нею не закінчуються потреби допомоги. Для остаточної підсумки кампанії прохається прислати якнайскорше всі пожертви і листи на адресу секретаря, проф. І. Недільського, 11 Іст 7-ма Ст. Ню Йорк Сіти.

СТАЛІН ПЕРЕМАГАЄ У ХОЛОДНІЙ ВІЙНІ — КЛЕЙТОН

Вашінгтон. — Вилієм Л. Клейтон, колишній підсекретар стейту в палатній комісії закордонних справ, сказав, що Сталін перемагає в холодній війні.

ЗНОВУ КОМУНІКАЦІЙНІ ТРУДНОЩІ В НІМЕЧЧИНІ

ТРАНСПОРТИ СОВЄТСЬКИХ ВІЙСЬК ПРИЧИНОЮ ОБМЕЖЕННЯ РУХУ НА ЗАХІД.

Берлін, 24 січня. — Від кількох днів залізничий і коловий транспортний рух з Берліна на захід через советську зону натрапляє на щораз нові трудноці і перешкоди, бо советська адміністрація вияснює його припинює. Вчора на кордонному пункті в Гельмштед, по обох боках кордону, цілими годинами чекали на дозвіл переїзду сотні вантажних автомобілів і тільки в пізнополудневих годинах дещо приспішено їх пропуск. Совєти вияснювали ці перешкоди „технічними трудноцами", хоча шофери автомобілів стверджують, що при перегляді їх документів советські власті виразно спекулювали, щоби цілу процедуру якнайдовше протягати. Часом відмовляли права переїзду, мотивуючи це фактом, що властник автомашини не їде сам. Натомість в поінформованих колах заявляють, що всі ці труднощі були подиктовані обставиною, що в останньому часі в советську зону на кордонах зі заходом перекинено нові численні відділи советських військ. З другого боку, з огляду на численні дизерції на кордонних пунктах постійно змінюються советських офіцерів, які не мають практики в полагоджуванні пропускових формальностей та, не знаючи, що й як робити, постійно інформуються у вищому командуванні, що забирає багато часу та опізнює полагоджування формальностей. На нові труднощі зі советського боку натрапляє теж західний залізничий рух і часто дрібна справа є причиною довгих зупинок. За ціллю цих нових труднощів криється без сумніву, як в західних колах вважають, стара советська метода блокади і інших перешкод для західних аліянтів в східно-західній „холодній війні". Це зв'язується теж з „вільною рукою" Совєтів в Европі після комуністичних перемог в Китаю.

11% БЕЗРОБІТНИХ В ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ.

Франкфурт, 24 січня. — Загальна кількість безробітних в Західній Німеччині виносить тепер 1,783,142, що становить приблизно 11% всіх затруднених і творить одну з найсеріозніших внутрішньо-політичних проблем західно-німецького уряду. Стверджується, що кількість безробітних в перших двох тижнях січня 1950 зросла на 224,673 і виказує тенденцію дальшого збільшування. В порівнанні з груднем 1948 року кількість безробітних збільшилася на поверх 1,000,000. Положення ще погіршує постійна хвиля втікачів зі Сходу. Все це створює проблему, яка відсуває на другий плян такі справи, як Саарщина, справа озброєння і т. п. та вимагає від федерального уряду рішучої акції. Стверджується, що безробіття є найгірше в прикордонних зонах зі Совєтами. Федеральний уряд в Бонн вже предложив американським властям всілякі проєкти і пляни щодо боротьби з безробіттям, але в американських колах стверджують, що всі ці пляни не є конкретні та не мають багато виглядів на успіх. Окупаційні і німецькі власті обмірковують пляни відкриття цілого ряду нових публічних робіт.

ЄРУСАЛИМ ПРОГОЛОШЕНИЙ СТОЛИЦЕЮ ІЗРАЇЛЯ.

Єрусалим, 24 січня. — Ізраїльський парлямент ухвалив вчора декларацію, якою місто Єрусалим проголошується столицею Ізраїля. Парлямент відкинув запропоноване одною партією доповнення до декларації, щоби в неї включити теж єрусалимське Старе Місто, зайняте Йорданом. В декларації сказано, що Єрусалим фактично став столицею Ізраїля від першого дня проголошення його державної незалежности і суверенности. Як відомо, Генеральна Асамблея на останній сесії ухвалила резолюцію про інтернаціоналізацію Єрусалиму.

ЗАКОРДОННА ПОЛІТИКА ВИКЛЮЧЕНА З ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТ В АНГЛІЇ.

Лондон, 25 січня. — Обі головні британські партії, урядова Лейбуристська й опозиційна Консервативна, продовжують свою передвиборчу кампанію, полемізуючи з програмою противника та піддержуючи свої власні. Проте, не зважаючи на гостроту передвиборчих дискусій, з них майже виключається проблеми закордонної політики, зокрема британсько-американські стосунки. Головним предметом дискусії є пропонована Лейбуристами дальша соціялізація країни та вдержання капіталізму, що його обстоюють Консерватисти.

ЗНОВУ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ АВСТРІЇ.

Лондон, 24 січня. — Заступники міністрів закордонних справ мали сьогодні знову відновити свої наради в справі мирового договору з Австрією, які вже стільки разів переривано і відновлювано. На цю тему висловлюється тепер багато здогадів, включно з тим, що західні союзники, на випадок дальших труднощів і перешкод зі советського боку, готові самі і без Совєтів заключити договір з Австрією.

ІТАЛІЙЦІ ПРОДОВЖУЮТЬ ЗАХОПЛЮВАТИ ЗЕМЛЮ.

Рим, 24 січня. — Безземельні селяни і сільсько-господарські робітники в Південній Італії продовжують захоплювати власність земельні посілості, не зважаючи на урядові запевнення законних аграрних реформ.

ПАРТИЗАНСЬКА АКЦІЯ В ІНДОНЕЗІЇ.

Якарта (Батавія), 24 січня. — „Приватна армія" індонезьких повстанців, під командуванням колишнього голландського офіцера, сотника Вестерлінга, була захопила вчора Бандлюнг, третє по величині місто Злучених Держав Індонезії, та вдержавшись в ньому продовж кількох годин, опісля сама відступила. Армія, що називає себе сама „армією королеви Справедливости", складається з голландських дезертирів та з вишколених голландцями тубільців. Вона домагається від уряду визнання її регулярною армією.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate or postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Hates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НЕРОЗВЯЗАНА ЗАГАДКА

Гвитекер Чемберс, член Комуністичної партії впродовж 13 років, зізнав в 1948 році, що його приятель Алджер Гісс, б. високий урядовець департаменту стейту, був совєтським шпигуном. На виправдання цього поступку він подав таке:

„Ширять поголоски, що я свідчу проти А. Гісса (перед Конґресовим Комітетом не-американських діянь. Ред.) ізза якогось давнього непорозуміння, чи з пімсти, або ненависти. Я не ненавиджу Гісса. Ми були приятелями, але попали в трагедію історії. Гісс уявляє собою закритого ворога, з яким ми всі боремось і з яким теж і я борюсь. Я свідчив проти нього з викидами сумління і жалем, але в такому історичному моменті, в якому сьогодні найшлась ціла нація, Бог мені свідком, що я не міг інакше поступити".

Той самий Чемберс був теж головним свідком федерального прокуратора на судовій розправі проти Алджера Гісса, обвинуваченого за кривоприсягу, яку добачує прокуратор у тому, що Гісс зізнав під присягою, що він не передавав Чемберсові тайних документів з департаменту стейту, ні не бачив його після 1. січня 1937. В першій розправі присяжні судді не могли погодитись, а в другій лава присяжних суддів визнала Гісса винним.

Тому, що оборона Гісса заповіла відклик до апеляційного суду, преса, назагал, дораджує держатись старої американської традиції й не видавати прилюдно остаточного осуду. Одначе вся преса обговорює цей процес дуже широко уже від довгого часу. Хотіла б відгадати, як це могло статись, щоб того роду речі взагалі могли діятись та чому, коли мова про судову розправу, дуже часто так виглядало, що властиво судять Чемберса, а не Гісса. Ліберальна преса, яка завзято попирає „соціялістичний Ню Діл", якого Гісс був дуже ревним прихильником, не може, наприклад, зрозуміти, як можна було допускати на суді „знавців", що плели нісенітниці, представляючи Чемберса як божевільну, душевно збочену людину, чи як могли свідчити в користь Гісса судді Найвищого Суду Злучених Держав, Фелікс Франкфуртер і Стенлі Г. Рід. Як відомо теж і пані Елінор Рузвелт висказувалась прилюдно за Гіссом, а теж говорив про нього як свого приятеля і секретар стейту Ачесон. Не зважаючи на це Федеральне Бюро Інвестиґацій, Конґресовий Комітет не-американських діянь та федеральний прокуратор стояли далі твердо при своїм і далі обвинувачували Гісса, а тепер, по присуді, заявили, що присуд справедливий, хоч Гісс далі твердить, що він невинний.

Немає двох думок, що процес проти Гісса є надзвичайною подією. Тут же ж мова про високі державні таємниці й про таку високу установу як уряд закордонних справ. Дуже дивною являється надзвичайна карієра Гісса, що його скоро завела до департаменту стейту, дала йому можливість бувати учасником таких важливих міжнародніх конференцій, як от в Ялті, бути дорадником американської делеґації в Асамблеї Обєднаних Держав, а вкінці стати президентом Карнеґійської Фундації для міжнародного миру.

Присуд, який запав у Ню Йорку, тих справ не вияснив і ледви, чи вияснится це все навіть тоді, коли він буде затверджений чи відкинений вищими судами. Одно ясне, що мається тут до діла з нездоровими явищами у Вашинґтоні, коли комуністи почували себе там панами.

Четвертина світу під цензурою

Недавно проголошені Злучені Держави Індонезії загарантували в своїй конституції свободу преси й свободу слова. Заки революційний уряд обняв владу, він гостро осуджував панівний уряд Голяндії за здавлювання всіх проблесків політичної волі в Індонезії. Але прийшовши до влади він проголосив воєнний стан і так придавив свободу слова. Подібні явища дадуться завважити і в інших країнах, що добились незалежности. Це дало притоку пресовій агенції Асосіейтед Пресс зібрати вісті щодо свободи слова і преси в цілому світі. Зіставлення тих вістей з усіх країн виявляє, що більше ніж одна четвертина світу находиться тепер під цензурою. Ці справи добре знають пресові агенції тому, що їхні кореспонденти, які присилають свої дописі, інформують свої газети й установи, чи допис є свобідно перепущений, чи може над ним переведено цензуру. Тому, що Злучені Держави Америки вважаються зразком свободи преси і тут сходяться пресові звідомлення кореспондентів не тільки пресових агенцій, але й великих щоденників та журналів, з Америки можна видати найкращий осуд про свободу чи обмеження преси в інших краінах. Отже кореспонденти стверджують, що повна цензура на газетні вісті існує в Бірмі, в Індо-Китаю, Ірані, Єгипті, в Державі Ізраїля й у цілій Палестині й у Совєтах. Обмежена цензура, значить цензура на деякі вісті, існує в деяких країнах Латинської Америки, а саме в Домініканській Республіці, Ель Сальвадор, в Ґватемалі, Нікараґві і в Гондурасі.

У країнах з комуністичними режимами цензура це самозрозуміле явище; отже країни совєтських сателітів підлягають тому самому правилу. Комуністичний Китай теж недопускає тепер американських кореспондентів. Обмеження з загрозою прогнання кореспондентів існують в таких країнах, як: Арґентина, Кольомбія, Перу, Венесуеля, Португалія. До цієї категорії зараховують теж Югославію й Еспанію. Інші країни Латинської Америки накладають цензуру тільки час від часу, коли приходять якісь заворушення або зміни уряду.

У Центральній Европі злагідніла тепер цензура в Греції, а в Західній Німеччині й Австрії накладають ще хвилеві обмеження Західні Аліянти. У Східній Німеччині й східній Австрії запанували такі самі відносини, як у країнах сателітів. У Південній Африці урядовці кажуть приватно кореспондентам, щоб не посилали в світ некорисних вістей про їхню країну. Таке саме буває в Індії.

До країн з повною свободою преси й слова зараховують побіч Злучених Держав: Францію, Великобританію з її домініями й посілостями, Ірляндію, Скандинавські країни, Швайцарію й Італію. У Туреччині нема цензури, одначе редактор може бути притягнений до суду за понижування престіжу нації.

Так у загальному представляється свобода преси в поодиноких країнах. До цього треба ще додати, що самі пресові агенції з патріотичного мотиву цензурують вісті, передавані ними у світ. Зрештою кожна газета має свій напрям, часто партійну марку й тому ледви, чи найдеться якийсь орган, який самий на себе не накладав би певної „цензури". Одначе такі практики не підходять під розуміння справжньої цензури, а під поняття партійної чи ідеологічної дисципліни.

ЗАПОВІТИ ПРЕДКІВ

В цей час, коли совєтські дивізії стоять в серці Европи, народи решти західно-европейського світу, ще вільні від московського панування, глибше відчувають свою спорідненість і різкіше відмежовуються від того, що називається Московщина. Свобода, правопорядок, пошана до законів, гуманність, забезпечення життя і добробуту окремих громадян, воля віри, преси, науки і мистецтва — все це досягнення, дорогі европейському духові, бо за них европейські народи вели довгими віками боротьбу. В Европі утворилася могутня організація — „Европейський Рух" — на чолі з В. Чорчілем, для оборони основ европейської культури перед натиском Москви, яка має традицію, ворожу до свободи і демократії. До цього руху не можемо бути байдужі ми, українці.

Історична доля судила, що Україна перша мусіла приймати удари деспотичної Москви. Український народ мусів виступити в обороні свого права і свободи зразу ж після нещасливого договору України з московським царем у Переяславі 1654 року. „Москва не стерпить вільного народу" — писав шведський посол на Україні в донесенні до свого уряду 1657 року.

Цю протилежність „залізної московської неволі" до духа вільного українського народу відчували самі українці більше і глибше ніж чужинці. Найкращим прикладом може бути невідомий автор славної „Історії Русов", цієї намятки української політичної думки кінця 18 віку.

Як оцінює „Історія Русов" Переяславський Трактат? Хоч він писав свою книгу майже на 150 років пізніше договору в Переяславі, і писав свою історію України мовою російською, однак в відношенні до Москви, автор „Історії Русов" зостається непримирений. В оповіданні про переговори з послами московського царя перед Переяславським договором читаємо, що молоді козаки українські „противились, доказуючи через партизанта (провідника партії. — Г. С.) свого і оратора осаула генерального Богуна, що в народі московськім панує найбільш безвихідне рабство і невільництво в найвищій мірі і що у них, окрім Божого та царського нічого власного немає і бути не може, а люди, на їх думку, створені на світ неначе для того, щоб у ньому не мати нічого, а тільки бути рабами і самі вельможі і бояри московські титулуються звичайно царськими рабами і в прошаннях своїх завсігди вони пишуть, що б'ють йому чолом до землі. Щодо простого народу, то всі вони уважаються за кріпаків, мовби не з одного народу вийшли, а накуплені із полонених і невільників. Їх кріпаки або за їх назвою „крестьяне" обох статей — тобто мужчини і жінки з їх дітьми, — на підставі незнаних у світі прав і звичаїв продаються на торгу від своїх власників і господарів мов худоба, а нерідко і на собак міняються, а продавані мусять бути при тім особливо веселі і хвалити свій голос, добрість і знання якогонебудь ремесла, щоб з тої причини їх скорше купили і дороще заплатили, — словом сказати — об'єднатися з таким невільним народом — це те саме, що кинутися з огню та в полум'я"...

Автор „Історії Русов" пише далі, що протопоп Черкаський, Федір Гурський, доказував тоді ж своїм землякам, що польські посли привезли українському урядові дарунки, замотані в килими; турецькі подарки — в шовкові матерії; московські дари були в рогожах (ликах). Тому, мовляв, український народ — живучи з ними, неминуче буде доведений до такої бідности, що вбиратиметься в рогожі".

Відома річ, що в Московщині історія витворила пошану перед абсолютною владою царів. „Так хочу, так наказую", — це було правило правління московських царів. Зовсім іншу традицію має український народ, як вона виявляється в українських політичних документах 16-19 століття. Зокрема треба підчеркнути ворожість автора „Історії Русов" до всякого самодержавства і диктатури. З великою симпатією цитує автор „Історії Русов" слова Богдана Хмельницького, сказані у відповідь чужим послам на пропозицію стати дідичним володарем України:

„Від спадкового панування над цим народом моєю родиною як гетьманів я зовсім відрікаюсь і від того завсіди буду тікати, як супротивного правам і звичаям народнім".

Про того ж таки Хмельницького „Історія Русов" пише: „Гетьман з клятвою мусів запевняти, що заподане йому спадкове правління тоді ж таки він відкинув, і на нього ніколи не погодиться, як на найбільше небезпечний камінь уразу, на котрий усі впавши, розібються і встати не можуть..."

Можна було б наводити ще інші міркування з „Історії Русов", з яких бачимо, як наш нарід у 18 віці дорожив свободою. Пригадаємо при цім також оду мудрого „старчика" Григорія Сковороди „Ад лібертатем" (до вільности), присвячену Богданові Хмельницькому:

„Вольности отче герою Богдане", — зве Сковорода українського гетьмана.

Тому, коли хочемо шукати своїх національних традицій, то звертаймося до своїх предків, визначних умів, що хоч самі мали підданих селян, погорджували московським „неключимим рабством" і жорстокістю, і, бувши в Петербурзі на високих посадах (Гр. Політика, Ол. Безбородько і ін.), ненавиділи царську самовладу і мріяли про вільну українську республіку.

Г. С.

В. Дорошенко.

До статті: „Де вони?"

Стаття п. Василя Мудрого „Де вони?" в ч. 14 „Свободи" з 19-го січня підносить дуже важливу справу, яка повинна б зацікавити наші найвищі громадські установи та спонукати хоча б напр. відповідну референтуру Української Національної Ради якнайскорше зладити синодик бодай визначніших представників української інтелектуальної еліти, замордованих большевицькими народовбивцями.

Стаття п. Мудрого наводить лише втрати, що їх зазнала наша нація на Західній Україні, головно в Галичині, а повинен би був бодай побіжно згадати й за чільніших діячів Наддніпрянщини, що їх замучили російські большевики від поета Грицька Чупринки почавши аж до нашого часу. Чимало знадібків до такого синодика розкидано по сторінках нашої преси. Зокрема багато прізвищ жертв большевицького терору зпоміж західньо-українських, властиво галицьких, правників — адвокатів і суддів — опублікував уже давніше неструджений д-р Степан Баран. Досить матеріялу подибуємо і в публікаціях п. С. Підгайного „Українська інтелігенція на Соловках" та „Недостріляні", на які звертаю увагу наших американських земляків. Це дуже цікаві й важливі публікації — справжній акт обвинувачення проти плянового, обдуманого нищення нашої інтелігенції червоними московськими імперіялістами. Справою української мартирології займався окремий Інститут при Лізі Українських Політичних В'язнів, під проводом проф. Ол. Оглоблина. Займалося цією справою й Товариство Українських Політичних В'язнів та інші організації. Був, пам'ятаю, теж такий відділ і при ЦПУЕ. Правда, всі вони головний натиск клали на гітлерівський терор, але попри те нотували й жертви большевицького. На жаль ширше громадянство нічого не знає про результати пошукувань і дослідів усіх цих організацій.

Слід би ввесь досі зібраний матеріял об'єднати, провірити, доповнити й видати. Цілком природно, що реєстр п. Мудрого неповний. Розумію, що він і не в спромозі був подати вичерпний спис і не було це в його намірі. Він тільки підніс справу і за це йому велике від усіх нас спасибі. Але нехай шановний автор мені вибачить, що я дозволю собі справити деякі неточності й заповню прикріші пропуски, які зауважив у його цікавій статті. Отож насамперед мушу зазначити, що Володимир Ґадзінський помер природною смертю, від якоїсь хвороби. Розуміється, як би він прожив іще пару років, то безперечно був би безжалісно зліквідований, як і інші українські комуністи, невважаючи на свій крикливий, просто гістеричний большевизм. Ірчан, себто Андрій Бабюк, був зліквідований пізніше ніж інші його товариші з УГА, що опинилися на Наддніпрянщині. Це сталося вже геть по його повороті з Канади, де він довший час прославляв райське життя в

(Докінчення зі стор. 2-гої).

Юрій Гордюк

ВИНАХІД ІНЖЕНЕРА ЖУЧЕНКА

Сенсаційна повість

2)

Я посидів у професора ще кілька мінут на розмові про справи, які не торкалися згаданої проблеми, і попращався з ним, перепросивши за влізливість. Вийшов і подався просто до робітні інженера Жуженка, якого адресу все таки дістав від професора, разом з недовірливою усмішкою, з якої я міг додумуватися, що професор не багато обіцював мені з тієї адреси. Я подзвонив до дверей і мені відчинила їх пані у білому полотняному плащі, мабуть інженерова асистентка. Я сказав, що хочу бачити в важливій приватній справі інженера. Вона спочатку почала розпитувати, за чим я прийшов, але вкінці попрохала мене сісти, і за хвилину викликала інженера з горішнього поверху. Інженер — це молода, пристійна людина, літ понад тридцять. Моїм приходом він здивований не був, видко, таких як я, мусіло бути немало. Зараз таки по перших словах він, дізнавшись про причину мого приходу, заявив, що ніяких інтервю ані подробиць нікому не дає, бо винахід іще зовсім у стадії шукань, незавершений, тож і говорити про нього ще зарано. При цих словах він мене перепросив, що дуже занятий, і відвів до дверей. Я залишився, малощо мудріший як передше.

Проте, я не давав за виграну; вважав неможливим, щоб про такий винахід не знало більша скількість людей. В цьому я не помилився. У одному ресторані, де сходяться студенти і куди я зайшов увечорі в товаристві знайомого студента, довідався я більше, ніж сподівався. Кілька пляшок згуртувало навколо мого стола різних студентів, які навипередки розповіли все, про що знали.

Отже ішлося про новий погінний матеріял, в якому бензина — мабуть тільки один із складників, а решта — ближче невідома речовина, що витворює підчас спалювання незвичайної сили енергію. Говорили мені навіть про енергію кількадесять процентів більшу у відношенні до бензини. Проблема, над якою ломить собі тепер голову інженер Жученко, це математичне оформлення того нового винаходу, бо попавши на слід нових хемічних сполук, інженер досягнув додатніх реакцій майже випадково.

Розв'язка проблеми, як я міг зорієнтуватися з розмови, могла б мати колосальне значення передусім для авіяції та зробити в ній повний переворот, вже хоч би тим, що зменшувала б на багато вагу пального матеріялу, який забирає з собою кожен літак, а зокрема — ставила б просто неосяжні можливості щодо збільшення швидкости.

З поданням цієї реляції я був би так дуже не спішив і ждав на ще новіші й конкретніші подробиці, але згадане зацікавлення винаходом, виявлене з боку совєтів, які певне не будуть перебирати в засобах, щоб скористуватися з цього винаходу, спонукує мене пригадати, що, в обличчі нових масових світових зброєнь, ми не можемо перейти байдуже повз такий винахід, навіть коли він ще тільки в стадії дослідів. Прохаю вжити негайних заходів, які здадуться в своєчасний момент потрібні, і дати мені відповідні доручення.

X. 1202

Шульце закінчив читати. Шеф дивився йому допитливо в очі, але Шульце, як видко було з виразу обличчя, виглядав наче трохи розчарований.

— Не розумію, — сказав він, навіщо я вам тут можу бути потрібний? Це все проблема... — і він зробив рух, яким числиться гроші. — Закупити винахід, готовий чи неготовий, і продовжати експерименти чи продукцію в наших лабораторіях чи фабриках! Якщо це має хоч трохи якусь вартість, наші спеціялісти уже доведуть усе самі до ладу.

Шеф нетерпляче перебив:

— В тому то й суть, що він винаходу продати нікому не хоче! Давно вже минулися часи, коли вчені й дослідники працювали для самої тільки науки й техніки в ім'я так званого поступу — ні, таких дурнів-ідеалістів сьогодні вже немає! Отак і той інженер береже свою таємницю, бо хоче його віддати перш за все на користь своєму народові. В якій формі — не уявляю собі цього, та менше з тим, це його особиста справа. Для нас важливий факт, що нашим представникам — одному з директорів „Об'єднаних нафтових компаній" і одному висланцеві міністерства військових справ, які приїхали до Львова з Варшави, той українець винаходу продати не хотів, кажучи, що ще неготовий. Так само, як довідуюся, відмовив і висланцям французьким. Маєте тут про це телеграму з Варшави, — і шеф витягнув з течки на столі телеграму і причіплений до неї дротяною спинкою машинопис відшифрованого тексту та тицьнув її кінській голові.

— Ага! Було відразу так казати — і Шульце вишкірив іще дужче свою виставу золота та почав чогось потирати пальцем брову.

— Отже бачите! — сказав шеф. — Винахід, якщо має бути зреалізований, зреалізований мусить бути тільки нами. Значить, дістати нам його треба за всяку ціну. Ви ж уявляєте собі, що це було б, коли б той винахід попав до рук якійсь з інших великодержав! Просто моторошно мені стає. А ждати вони не будуть, уже певно давно знають і роблять відповідні заходи, щоб винахід прибрати до своїх рук. Найкращий вам доказ — метушливість совєтів. Це ж не дурничка, — можливий колосальний переворот у техніці! Полковник Ганс із департаменту Повітряної зброї, просто блід, говорячи зі мною про ці справи. То теж і натискають вони на нас. Словом — хочемо вас вислати до Львова, щоб ви особисто допильнували всього. Ваше завдання: довідатися чи це все щось варте, — а коли так, то видістати винахід скоріше, аніж він дістанеться в інші руки, або ж у крайності — знищити його, щоб він не дістався нікому. В ніяких засобах не перебирати, все буде добре, щоб тільки досягти мети!

(Дальше буде).

Український Народний Союз

II.
ПОЧАТКИ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

В попередній статті про початки української іміґрації в Америці стверджено, що ця іміґрація була неорганізована, безплянова і цілком припадкова. Цей факт мав рішальне значення і вплив теж на початки організації українського життя в цій країні.

Перші українські іміґранти в Америці, які могли творити вже українські громади, були виключно селяни, яких нужда вигнала з „нашої не своєї“ лемківської землі в шахти далекої Пенсильвенії. Вони не принесли там зі собою ані тої національної свідомости, що могла б їм казати лучитися в окремі громади, ані чітко означеної спільної мети, яка наказувала б чи доражувала б їм спільно до неї змагати. Кожний мав свою власну проблему, яку сам повинен був розв'язати: заробити стільки гроша, щоби вистачило на сплату боргів в старім краю, на покриття коштів подорожі та заощадити стільки, щоб можна було придбати шматок землі або бодай поставити хату. Це відзеркалюється і в цитованій часто пізнішій поезії, надрукованій одним з таких іміґрантів в „Свободі“: „Під землею я працюю, гріб собі копаю, щоб вам хату поставити у Рідному Краю“.

Єдиною чіткою спільною проблемою, яка стояла перед першою українською іміграцією на цій землі, була, зв'язана з глибокою релігійністю української людини, потреба спільної молитви в рідній мові та в рідному обряді. І це було безпосередньою причиною перших початків організованого українського життя в Америці. Організаційний приклад інших етнічних груп в Америці мав теж відповідний вплив і на організацію американських українців.

Ще заки зачалася масова українська іміґрація до Америки, тут вже існували більші іміґрації інших сусідніх народів, зокрема поляків і словаків. Українці ще тільки починали приїздити, як словаки і поляки вже мали свої організації та своє спільнотне життя. Відомо, що вже в 1842 році тут спроваджені американськими організаціями польські повстанці з 1831 року зорганізували першу польську організацію: — „Стоваришення Поляків в Америці“. Польські генерали Косцюшко і Пуласкі своєю участю в Громадянській Війні в Америці здобули полякам розголос і симпатії вже тоді, як українці ще тільки починали приїжджати.

Скоріше почалася організація теж словацького життя в цій країні. Перший словацький священик, о. Яскович, прибув до ЗДА в 1880 році, а властиву організаційну працю серед словаків почав висвячений вже тут в 1882 році другий словацький священик, о. С. Фурдек.

Перші українські іміґранти не тільки що бачили організованість своїх сусідів, але й часто самі були предметом цих сусідніх організаційних заходів. З другого боку, перші українські іміґранти, без власної організації, без проводу і заступництва, були виставлені не тільки на безжалісну експлуатацію чужими працедавцями і агентами, але й на безнастанні наруги і кпини. В багатьох випадках українців змушували належати до польських громад, бо кожний поляк під загрозою „пекольної кари“ не смів держати в себе на праці чи на мешканні українця, який не належав би до польської громади, не ходив до польської церкви та не платив колекти.

Живучи в таких обставинах — пишеться в „Пропам'ятній Книзі УНС“ — бідні наші іміґранти, що були „чорним кретом в копальнях Пенсильвенії“, вислали до Старого Краю, — як подає „Діло“ з 1894 року, — таке „дивне і наївне письмо“: „...Ми тут, владико, зайшли самі, хоч незрячі. Але не зовсім ми ті самі, що в краю, бо до того чогось нам бракує. Бракує нам Бога, котрого ми розуміли б, котрого лиш по свому могли б чтити. Ти, владико, отець нам і тут, бо отець української церкви, хоч ми з заходу України, не з твоєї дієцезії. То ж просимо: дай нам з краю духовних, дай благословення на будову церков, хай на чужині маємо все, чим свята наша Україна“.

На це прохання зі Львова наспіла відповідь, щоб насамперед зложити гроші на дорогу. І ці перші українські іміґранти їх зложили. Після того тодішній львівський митрополит, опісля кардинал Сильвестер Сембратович, вислав до Америки першого українського священика, о. Івана Волянського, що приїхав разом з дружиною та осів в містечку Шенандоа, в стейті Пенсилвенія. В четвер, дня 19-го грудня, в день празника св. о. Миколая, о. Волянський відправив в цій місцевості перше в Америці українське Богослуження (вечірню), що треба вважати першим практичним початком організованого українського життя в цій країні. Отже, українці в Америці з Богом і молитвою почали своє зорганізоване громадське життя. Консеквентно, в Шенандоа зорганізовано першу українську парафію та побудовано першу українську церкву (в 1885 р.), надаючи їй назву св. Михаїла.

О. Волянський почав тоді об'їздити українські оселі в Америці, заохочуючи іміґрантів будувати свої церкви і тим самим організувати свої громади. Його стараннями вже в 1887 році побудовано церкву в Кінгстон, в Пенсилвенії, а в 1889 р. вже і у Филаделфії. Для будови церков організовано в поодиноких місцевостях Церковні Комітети або Церковні Ради, що й було початком зорганізованих українських громад. У відносно короткому часі зорганізовано парафії та побудовано церкви в таких громадах, як: Джерзі Сити, Н. Дж. (1887), Олифант, Па. (1888), Шамокін, Па. (1889), Питсбург, Па (р. 1891), Мт. Кармел, Па (1891), МекАду, Па. (1891), Филаделфія, Па. (1893), Ремі, Па. — (1893), та ін. Статистичне Бюро подає, що 1890 р. в Пенсилвенії вже було 10 греко-католицьких організацій, зі загальною кількістю 7,460 членів.

До 1894 року, в якому основано Український Народний Союз, до Америки приїхало вже 30 греко-католицьких священиків, з того 26 з Карпатської України, а 4 з Галичини. В 1887 році о. Волянський спровадив до Америки теж першого світського українського інтелігента, студента Володимира Сіменовича. Йому о. Волянський віддав теж редакцію тільки що заложеного ним першого церковного тижневика — „Америка“, який скоро опісля перестав виходити. Сіменович був першим українським дяковчителем в Шенандоа і там заложив перший український мішаний хор та разом з о. Волянським і його дружиною зорганізував першу українську драматичну трупу. На той сам час припадає теж організація перших українських народних кооперативних торговель, що їх створено в Шенандоа, Плимуті, Фріленді, Гейзлетоні і Олифанті. Для допомоги в тій праці о. Волянський спровадив ще трьох молодих студентів: Яновича, Копровського і Вислоцького. Торговлі, з огляду на незнання відносин і нефахове ведення не вдержались і скоро побанкротували, що було не тільки великою матеріяльною втратою, але дало теж причину до першого роздору між самими першими організаторами українського громадського життя в цій країні.

Властива організація українського громадського життя в Америці почалася створенням Українського Народного Союзу в 1894 році. Про це буде мова в черговій статті на цьому місці в наступному числі зі середи.

Іван Кедрин

Політична організація американських українців

Редакція „Свободи“, коментуючи свого часу останній Конгрес Американських Українців, зазначила, що брак дискусії на тому Конгресі можна надолужити конструктивними критичними заввагами на сторінках преси. Автор цієї статті відкликається до того становища Редакції, уважаючи, що заторонена тут тема належить до основної проблеми всієї української громади в ЗДА, однаково давньої, як і нової іміграції, без уваги на те, чи хтось з висловленими тут поглядами погоджується чи ні. — І. К.

У резолюціях IV. Конгресу Америк. Українців говориться у точці 3. м. і. таке: „Поділ американських українців на засадах політичних партій та груп, діючих серед українців на еміграції в Европі, IV. Конгрес Американських Українців уважає неприродним...“

Під тією резолюцією кожний із нас може підписатись обома руками. Але, якщо хтось хотів би її так розуміти, що взагалі поділ українців в Америці на політичні групи є неприродний та, не слід творити в Америці ніяких таких організацій, які нагадували б політичні партії, то проти такого погляду треба застерегтись. Іншими словами: переносити на американський ґрунт старо-краєві чи еміґрантські політичні партії — це річ неприродна, непотрібна, шкідлива і навіть з правного боку неможлива, бо українці в ЗДА є вже американськими громадянами, або кандидатами стати ними; але існування в ЗДА таких політично-ідеологічних організацій, які ґуртували б однодумців, політично ріжничкували велику українську громаду в ЗДА та кристалізували її політичне обличчя за виразними програмами, цілями та методикою діяння, існування такого поділу вважаємо річчю потрібною, конечною і неминучою.

Живучи на еміграції в Австрії, одержував я листи з Німеччини, щоб відновити й оживити західно-українське УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання) серед українських емігрантів на австрійському терені. Хоч я передвоєнний член Центр. Комітету й Екзекутиви УНДО, то проте я стояв на становищі, що нема змислу реактивувати її на чужині. Так само тепер, в Америці, хоч став я на еміграції в Европі членом ЦК новозаснованого там УНДС (Укр. Нац.-Державного Союзу), — стою на становищі, що нема ніякого глузду переносити цю організацію чи її клітину на американський терен. Однак національно- й соціяльно-політично свідоме українське громадянство в Америці мусить триматися тої правди, яка існує для всіх свідомих громадянств в усьому світі, а саме, щоб воно було поділене на політично-ідеологічні групи. В цілому світі вони називаються партіями. На американському терені українці не можуть творити партій, бо це не були б дійсні партії, з нормальними функціями: адже ми належимо до загально-американського колективу, який діє за тутешніми державними критеріями, отже не можемо виконувати всіх тих завдань, що належать до нормальних політичних партій. Але, належачи до одної з загально-американських партій чи будучи її симпатиками, ми можемо і повинні водночас, діючи в рямцях американської конституції, мати такі власні організації, які ясно і виразно вказували б на політичне обличчя їх членів.

Хтось скаже: ми, американські українці, маємо і так ясне політичне обличчя, бо всі хочемо соборної і суверенної України та вважаємо, що її існування лежить у кровному інтересі Зл. Держав та всього европейського Заходу. Вибачте: всі політичні партії (організації) мають у кожній країні світу спільні й окремішні цілі. Це тільки познака зрілости української нації, що всі її члени є однозгідні у підході до питання державности України та її польського й московського сусідів. Але це ще далеко не значить, що всі вони мають однаковий політичний і соціяльний світогляд. Як із одної гармати два стрільна не можуть поцілити ідеально в те саме місце, так і нема двох людських мізків, щоб вони думали ідеально те саме. На це ми й люди і на це існують політично зрілі народи та громадянства, щоб у свому нутрі творити ґурти однодумців. Бути „об'єднаним", бути сильним єдністю, це далеко не значить бути безорганізованою та політично незріжничкованою масою. Навпаки: єдність і зорганізована політична сила можлива тільки тоді, коли існують окремі політичні ґурти, які — не погоджуючись щодо тактики, методу, оцінки соціяльно-економічних питань ітд. ітд. в найважніших справах знаходять спільну мову і спільно назверх виступають. Щойно тоді, коли такі політично організовані ґурти разом творять спільний фронт, той фронт має для всього і українського і зовнішнього світу, куди більше значення, як виступи ґуртів, що не мають ясно викристалізованого обличчя.

Гін до ґурту є гоном природним, але не до ґурту, в котрому один тягне до ліса, другий до біса, а до ґурту однодумців. І на американському ґрунті ми вже бачимо, що таке було і є: вже існують тут українські організації, які ґуртують однодумців чи прихильників двох відламів колишньої одної націоналістичної організації. Відомо нам, що фактично вже існує, а формально оформлюється політична спільнота українських соціялістів. Процес політичної диференціяції був би цілком схиблений, незавершений і карлуватий, як би не об'єдналися організаційно всі ті українські елементи українського демократичного центру, української демократичної середини, які — скажемо — належали або належали б до УНДО, УНДС чи УРДП (Укр. Рев.-Дем. Партії), існуючих колись в Зах. Україні чи на еміграції. І щойно така організація українського демократичного центру в Америці могла б виконати тут величезну ролю поглиблення політичної думки серед маси американських українців та репрезентації її національно-демократичного масиву, так само, як колись виконала ту ролю народовецька течія в Зах. Україні, оформлена згодом в Українській Національно-Демократичній Партії, чи славний РУП (Революційна Українська Партія) на Наддніпрянщині. Такий табір фактично в Америці існував та існує. Сама організаційна зрілість, організаційне пристосування вимагає, щоб той табір оформився також формально. І Конгрес Американських Українців та вибраний ним Комітет, як політична репрезентація американських українців перед американськими державними чинниками, матиме де-де більше значення й більшу повагу, коли в першій мірі опреться на політичних організаціях американських українців, репрезентуючих політично свідоме й зорганізоване громадянство.

Автор цих рядків пише їх не тільки з власного почину й фантазії, але на підставі знання думок і змагань цілого поважного ґурту громадян, які вважають, що і американська конституція на це дозволяє і розвиток світових подій цього вимагає і дійсність американських українців цього домагається, щоб політична організованість українців в Америці була повна і зразкова.

До статті: „Де вони?“

(Докінчення зі стор. 2-гої)

Радянській Україні. Василь Паліїв не лишився на Наддніпрянщині, а вернувся й був управителем книгарні НТШ в камениці „Просвіти“, де його міг бачити й сам автор, мало не щодня, та й певне, що бачив. Йосиф Безпалко — не буковинець, а таки галичанин, що перед 1-шою світовою війною учителював на Буковині, а пізніше був міністром УНР. Він теж не пропав в В. Україні, а проживав у Подебрадах аж до травня 1945 р., працюючи як лектор німецької мови в Укр. Господарській Академії а потім УТГІ. З приходом червоної армії до Чехословаччини був ув'язнений і вивезений разом з багатьма іншими. Крім вичислених у п. Мудрого наших „пражан“, знищених НКВД, згадаю ще отсих: професора Укр. Вільного Університету й бібліотекаря чеського Карлового Університету Ол. Гайманівського, колишнього посла УНР в Будапешті Миколу Галагана (були чутки, ніби большевики випустили його на волю в Києві), економіста, професора УГА М. Добриловського, знаного бібліографа, що теж служив у бібліотеці Карлового Університету, Петра Зленка, представника Гетьманської партії на ЧСР полковника Сіпка, інженера Марка Трепета, д-ра Хандрицького, проф. Чаплю. Було ще багато інших менше відомих, про яких не згадую. До жертв енкаведистського терору треба зачислити також дружину професора Слюсаренка, що повісилася, коли арештували її чоловіка, й відому діячку Зинаїду Мірну, старшу жінку, яка після енкаведистських допитів опинилася в лічниці для душевно-хворих... Проф. Івана Зілинського, наскільки мені відомо, не вивезено, хоч він і був арештований і допитуваний. Треба сказати, що в Празі російські енкаведисти господарювали, як у себе вдома, й забирали людей навіть із шпиталів. Енкаведисти вкоротили життя й проф. Дмитрові Антоновичеві, докучаючи йому в санаторії, де він лежав тяжко хворий. Його не вивезли тільки тому, що він уже не міг навіть ходити.

Посол Мудрий згадує про д-ра Ю. Охримовича, адвоката зі Стрия. Це очевидна помилка. В. Стрию був адвокат Охримович, але не Ю., а Денис („Дизьо“), якого дійсно вивезли большевики на Сибір разом із усією сім'єю. Вивезли тоді й його сестру Марусю, вдову по судді Остапі Весоловським.

Брат їх — Йосип („Юно“) Охримович живе за межами СССР. Може п. Мудрий мав на думці брата покійного д-ра Охримовича Юлька, студента. Це був один із перших молодих українських ентузіястів, що їх розстріляли большевики у Маріюполі під час своєї першої навали на Україну.

Із жертв большевицького терору у Львові, що їх поминув п. Мудрий, годиться згадати за Михайла Струтинського, редактора й посла до варшавського сойму, й проф. Івана Шендрика, бібліотекаря й архіваря покійного митрополита Шептицького. А до спису самогубців, що наклали на себе руки через большевиків, додам іще відомого письменника Саву Крилача (Людвика Сідлецького) й його дружину Віру з Тимофієвих. Не змігши через хворобу Сідлецького втекти з Городенки, де перебували німці, вони воліли самі собі вкоротити життя, як живцем попасти в руки большевицьких катів.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОТРЕБА НАЦІОНАЛЬНОГО БЮРА ПРАЦІ

Упродовж кількох місяців мав я нагоду читати вісті про різних наших визначних громадян, між ними давніших професіоналістів, а головно мистців, які не мають спроможності найти працю відповідну до свого знання й професії. А вже дуже здивувала мене замітка у звіті з концерту Українських Бандуристів підчас Четвертого Українського Конгресу у Вашингтоні, що бандуристи не могли виповнити цілої програми, бо мусіли спішитися до залізничого потягу, щоб заїхати в час на працю до фабрики, чи де там, наступного дня.

Ці вісті насунули мені сумні рефлексії. Тішимося, що до Америки приїздить тільки світочів нашої культури, багато наших артистів, поетів і письменників та науковців, нераз визначних талантів, які становитимуть поважний вклад у нашу культуру в Америці. Водночас довідуємося, що такі люди працюють для цієї культури, так, що замітають вулиці, чистять будинки, миють в ресторанах начиння і т.д.

Тут треба зробити різницю між людьми з вищою освітою, які після якогось часу свого побуту в Новому Світі найдуть для себе вдоволяюче становище, і між артистами та справжніми науковцями.

Коли мова про письменників, артистів, науковців то кожний місяць, який вони присвячують на фізичну працю, є втратою для нашої культури, якій вони повинні б служити. Тому над цією справою треба б комусь поважно призадуматися. Коли для них не можна найти негайно відповідну працю, то може хоч пошукати якийсь станок праці, який не виснажував би їхніх умових сил, а давав їм спроможність хоч як-так дальше розвивати свій талант. Свіжі люди, не знаючи відносин ані умов існування, а теж через незнання англійської мови і не маючи розвиненого якслід практичного змислу, не є в спроможності самі влаштуватися.

Хоч-не-хоч, а таки треба подумати про якесь національне бюро праці, чи бюра імпресаріїв, керованого досвідченими людьми — бизнесменами, які вишукували б пристановища для таких вартісних одиниць. Це була б якась на-пів філянтропійна установа, одначе ведена на бизнесовий лад. Значить, що керівник такої установи повинен діставати заплату за свою працю, бо мусів би віддатися всеціло підшуканні зайняття для наших артистів, письменників, науковців.

Для деяких мистців, як нпр. для малярів, графіків, чи різьбарів, можна б заложити відповідні бюра замовлень на їхню працю. Інших можна б організувати в ансамблі, гуртки чи кружки з метою використати їх талант для торговельних цілей. Створення робітень для згаданого роду артистів і уможливлення збуту їхніх праць, було б хоч спробою, наскільки їхні таланти можна використати серед американських відносин.

Очевидно, що на початок треба б пошукати за фондами на утримання такого бюра чи бюр. На це маємо в Америці свідомих і доволі засібних людей та установ, які могли б не зайвий раз показати свою добру волю. Дальше втримання такої установи треба зробити залежним від оборотности управителя бюра і його фінансового таланту.

У кожному разі треба пробувати покликати до життя таку установу. Якщо ми таку справу занедбаємо, то наші мистці й різного роду інші таланти не тільки не розвинуться, але ще й втратять те, що досі осягнули. Я певен, що вклад у нову установу буде водночас і вкладом в наші таланти та поширення наших варстатів праці.

Д-р Роман Верес
Енн Арбор, Миш.

ВІТАЮТЬ МАРІЮ БЕК.
Молоді українські дівчатка передають китиці квітів від імени українських організацій в Гемтремк, Мишиген, п-ні Марії В. Бек, з нагоди офіційного привітання в Гемтремк Сіті Гол, де її витали як першу жінку, що зістала вибрана до Городської Управи міста Дітройту. П-нна Марія Бек, українка з роду, є по фаху адвокаткою. Ця картина була поміщена в гемтремській газеті „Ди Ситизен".

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЮТИКА, Н. Й.

Закінчення півріччя у вечірній школі.

До Ютики прибула вже чимала скількість скитальців з Европи, а може найбільше українців, що приїхали старанням ЗУАДКомітету, Католицької акції та через інші допомогові організації. Це треба завдячувати великій посвяті деяких громадян, які безупинно працюють в тому напрямі. Багато спричинились в тому таки скитальці, що недавно приїхали. Часто-густо самі ще не вспіли добре влаштутатись, а вже спроваджують своїх вчорашних братів горя та терпіння.

Велика частина скитальців ходить до вечірньої школи, що є удержувана допомоговою американською організацією. Наука відбувається кожного понеділка, вівтірка та четверга від 7.15 до 9.15 вечором. В склад програми входять англійська мова, історія (Америки), на яких засадах побудована американська держава та читання оповідань. В дні 15-го грудня м. р. відбулося святочне закінчення півріччя. Свято складалось із концертової частини та веселої. В склад концертової частини входили американські коляди та коляди приготовані кожною групою зокрема.

На жаль на вісім національних груп приготовили свої точки тільки італійці, поляки та українці.

Українська програма випала найкраще не тому, що я, українець, хочу похвалити українців, а тому, що так висловились учителі і учні не-українці.

В склад української програми входили хорові пісні: „Бог предвічний", „Добрий вечір Тобі...", та „Нова радість стала", що їх вивчив учень п. Ярослав Ликтей при добрій волі учнів-тотаришіт .Він проводив хором на виступі. Опісля відіграв та відспівав цей сам Ярослав при бандурі пісню, що спеціяльно її шовкотий звук подобався американським учителям, де вони зацікавились небаченим інструментом. Крім того зацікавились українським різьбарством, а одна із учительок одержала від української групи різьблений альбум як рідвяний подарунок. Шкода, що всі українці не ходять до таких шкіл, хоча вони нічо не коштують і є мога багато навчитися, як мови так і способів, як краще влаштувати собі тут життя.

Симон Левик.

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

Праця Драматичного Гуртка.

Зріс української громади в Рачестері помітний не лише в статистиці, але й на тлі громадської праці. Вже около 6 місяців існує тут добре зорганізований мішаний хор під проводом проф. Божика. Пожвавлено працю чит. Просвіти а недавно зорганізовано тут Драматичний Гурток під керівництвом п-ні Карабіневич, який на Різдво поставив „На Перші Гулі", та водевіл „Різдв'яна Ніч".

Комедія „На Перші Гулі" вийшла дещо „модернізовано", бо саля була більш схожа до місцевих американських будинків, ніж до типічної сільської хати.

Більшості акторів чи не вперше доводилось виступати на сцені, та проте вони вив'язались непогано. Добре відограла ролю Оленки — Шипайло Хр., ролю мами — Гловацька Ірена. Васьків — в ролі Тиміша заімпонував доброю дикцією та типічними парубоцькими рухами. Лише, що гулі відбувались не на Різдво, а літньою порою і зачасто насував шапку на вуха.

Не знаю, чому хор дівчат та хлопців за кулісами, заступлено музикою (дуетом), що без перерви грала польки та заглушувала голоси на сцені, а особливо плач Оленки.

Здається, що некорисно заступати різноманітну кількість українських пісень чужою полькою, де якраз була нагода дати можливість почути той чар сільських пісень тим, що їх не чули, тим, що призабули та пригадати їм Рідний Край і молодість. Полька нам не пригадує нічого.

Водевіл „Різдв'яна Ніч" вийшов слабше, зогляду на перебільшення рухів з боку акторів, як теж на невідповідно підібрані теми. Не на місці пісня „Ой казала мені мати"... при Свят-вечірнім столі, як теж зачасте пхикання в мішках. Не можна забувати, що Рачестер має вже теж вибагливу публику, яка призвичаєна до культурних комедій.

Молодий Драматичний Гурток має талант й при охоті тих талантів та наполегливій праці п-ні Карабіневич, його можна поставити на вищий рівень. Вір'ю, що це станеться!

Очевидець.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Листопадове Свято.

Заходом парохіяльної громади і при ласкавій співучасті о. Чиханського Ст. і Р. Харина Мир. відбувся у нас в неділю 20 листопада урочистий вечір, присвячений Листопадовому Зривові. Змістовний реферат виголосив о. Харина (новоприбувший скиталець). Вокальну частину вечора виповнили пісні стрілецькі під управою місцевого диригента п. Градковського Зенона. Деклямації і сольоспіви і гра на фортепіяні і скрипці. Маленька Христя Гачкевич віддеклямувала вірш „Поклін Героям. Слід підчеркнути великий успіх в приявности громадян. Добровільні пожертви около $90 призначено для хорих скитальців в Европі. Приявний.

РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА КАТЕДРА В НЮ ЙОРКУ ПРИЗНАНА МОСКВІ

Ню Йорк. — Право до російської православної катедри, св. Николая, яку побудовано ще за царських часів з приватних царських фондів, перейшло в руки теперішнього московського патріярха. Таке рішення виніс апеляційний відділ суду трьома голосами проти двох. Верховний Суд південної території стейту Ню Йорк признав це право в 1948 р., коли вирішув спір між незалежною мериканською Російською Православною Церквою і групою, яка признає московського патріярха своїм головою. Ця група захопила в свої руки катедру в 1944 р. Мотивуючи признання права до церкви московському аптріярхови апеляційний відділ ствердив, що від 1925 р. Святіший Синод у Москві дістав право настановляти священиків для неї. Меншина, яка голосувала за передачу церкви американській групі, опиралася на тому, що московський патріярх є ставлеником совєтського Політбюра, яке не має признання серед православних в Америці.

СПААК НЕ ВІРИТЬ, ЩОБ РОСІЯ РОЗБИЛА ОБЄДНАНІ ДЕРЖАВИ

Ню Йорк. — Пол Анрі Спаак, бельгійський політик, перед виїздом домів, скритикував совєтську техніку покидання засідань Обєднаних Держав, одначе висловив переконання, що така тактика „не розібє Організацій Обєднаних Держав". Спаак відбув у Вашингтоні конференцію з президентом Труманом і секретарем стейту Діном Ачесоном, одначе не виявив предмету розмов. Він виголосив був промову в Пенсильванійському университеті минулого тижня. Він назвав поведінку Росії невідповідною. Якщо Росія не погоджується на якусь справу, вона повинна виказати це аргументами, а не покидати засідання, твердив Спаак. Спаак був першим предсідником Генеральної Асамблеї О.Д.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 21. січня 1950 року померла у 55. році життя

МАРІЯ ДОВГОПОЛА,

членица 170 відділу У. Н. Союзу в Джерзі Сиτі, Н. Дж.

Покійна походила зі села Угновиця, пов. Тернопіль, Західна Україна. Була нац. свідома і радо жертвувала на народні цілі. Полишила в смутку дві дочки, два зяті і дві внуки.

Служба Божа відбудеться в церкві св. Петра й Павла. Похорон відбудеться 25 січня, в 9 год. рано з похоронного заведення John Kowalczyk, Grand & Warren Sts. — В. Їй П.!

І. Грабар, секр.

Дня 6. січня 1950 року помер у 68. році життя

МИХАЙЛО ДУЛЬНЯВКА,

член 299 відділу У. Н. Союзу в Бофало, Н. Й.

Покійний походив з міста Турка, Зах. Україна. До Союзу належав 15 років. Був тихої вдачі та інтересувався народними і церковними справами. Полишив у смутку жену Зофію (з дому Фортас), три сини Івана, Петра і Миколу, три дочки Марію Клогесі, Катерину Саладиґа і Анну Бурблав.

Похорон відбувся 10. січня з церкви Пр. Д. Марії на цвинтар св. Мафтея. — В. Й. П.!

І. Сидорович, секр.

Дня 9. січня 1950 року померла в 58. році життя

КАТЕРИНА ШЕРЕМЕТА,

членица від 175 У. Н. Союзу в Дітройт, Міш.

Покійна походила зі села Верхолужа, пов. Золочів, Зах. Україна. До Союзу належала понад 30 років. Полишила в смутку мужа Василя, три дочки, три зяті, чотири внуки.

Похорон відбувся 13. січня з похоронного заведення до церкви св. Івана Хрестителя, відтак на цвинтар св. Хреста при участи родини, членів Бр. і Сестр. і знайомих. — В. Їй П.!

В. Вартош, секр.

ПОШУКУВАННЯ

ПОШУКУЮ своїх знайомих, котрі разом перебували в Німеччині у Reginsburg під американською зоною, виїхали до Америки у Липні 1949 року, десь виїхали до Santa Paula, California, **АНДРІЙ ВЛАСЕНКО і ВАСИЛЬ САЛІЙ.** Прошу відписати на таку адресу:

TETIANA YAROSZ
c/o John Drabych
16 John St., Little Falls, N. Y.

Пошукую **МИХАЙЛА і ПЕТРА БУРИЙ,** котрі перебували у таборі Гельбрун у Сальзбурґу. Хто знає про них, або вони самі, прошу написати до:

IWAN KADYLAK
c/o Waldo Lundt
Linn Grove, Iowa.

Пошукую кревних і знайомих з Сумської области, Талалаївського району. Відізвіться на адресу:

IWAN PRIADKA
c/o Robert McWilliams
Rhodesdale, Md., U.S.A.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

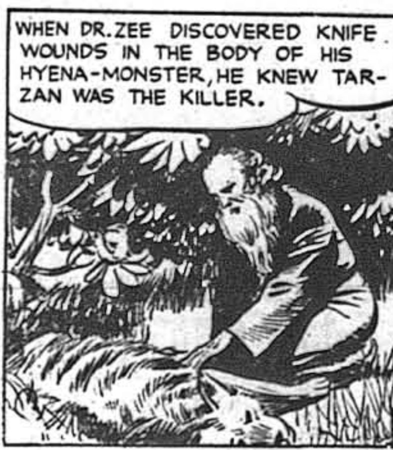
ЛОС АНДЖЕЛЕС, КАЛІФ. — Заряд відділу 257 просить вас на річні збори, які відбудуться в неділю, 29. січня, в годині 2:30 пополудні, в Данській Салі при Вермонт і 24-ій улиці. Ваша присутність є конечна. — За заряд: П. Сильчак, Т. Гаврилюк, М. Новак, Г. Скегар.

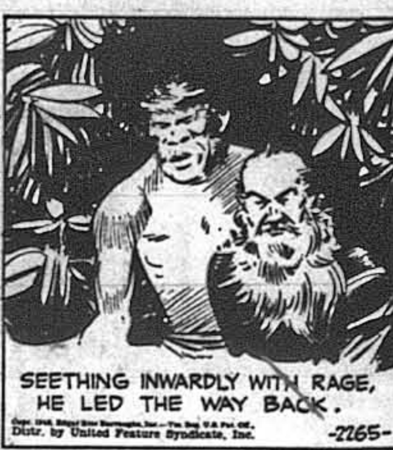

ТАРЗАН, ч. 2265. Тарзан відшукує приятелів.

Коли д-р Зі відкрив рани від ножа в тілі своєї звірюки-гиєни, він пізнав, що то Тарзан її вбив.

Він скипів зо злости і почав відворот.

Міжтим Тарзан залишив Ніту під охороною Бронсона...

...а самий подався швидко на пошукування малп.